

ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI
VIỆN CÔNG NGHỆ THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

CẤU TRÚC DỮ LIỆU VÀ THUẬT TOÁN

Khái niệm cơ bản

Nội dung

- Định nghĩa và khái niệm cơ bản
- Mã giả
- Độ phức tạp tính toán
- Ký hiệu tiệm cận
- Ví dụ mở đầu

Định nghĩa và khái niệm

- Cấu trúc dữ liệu
 - Cách thức tổ chức dữ liệu trong bộ nhớ để truy cập và cập nhật thuận tiện

Định nghĩa và khái niệm

- Cấu trúc dữ liệu
 - Cách thức tổ chức dữ liệu trong bộ nhớ để truy cập và cập nhật thuận tiện
- Thuật toán
 - Dãy hữu hạn các bước tính toán để thu được đầu ra ứng với đầu vào

Định nghĩa và khái niệm

- Cấu trúc dữ liệu
 - Cách thức tổ chức dữ liệu trong bộ nhớ để truy cập và cập nhật thuận tiện
- Thuật toán
 - Dãy hữu hạn các bước tính toán để thu được đầu ra ứng với đầu vào
- Mục tiêu môn học
 - Trang bị kiến thức để thiết kế và cài đặt các cấu trúc dữ liệu và thuật toán hiệu quả để giải quyết các bài toán tính toán
- Ứng dụng
 - Hệ quản trị cơ sở dữ liệu
 - Tính toán tối ưu hóa
 - Trí tuệ nhân tạo, thị giác máy tính
 - Hệ điều hành
 - ...

Mã giả

- Mô tả thuật toán đơn giản, gần gũi, ngắn gọn và không phụ thuộc vào cú pháp ngôn ngữ lập trình cụ thể

Assignment

```
x = <expression>;  
x ← <expression>;
```

Condition

```
if a < b then {  
    . . .  
}
```

For loop

```
for i = 1 to n do{  
    . . .  
}
```

While loop

```
while i ≠ 100 do{  
    . . .  
}
```

Procedures, funtions

```
proc(a,b,x){  
    . . .  
    return ans;  
}
```

```
max(a[1..n]){  
    ans = a[1];  
    for i = 2 to n do  
        if ans < a[i] then  
            max = a[i];  
    return ans;  
}
```

Mã giả

- Một bài toán (ví dụ sắp xếp) có thể có nhiều thuật toán giải quyết

```
selectionSort(a[1..n]){  
  for k = 1 to n do{  
    min = k;  
    for j = k+1 to n do{  
      if a[min] > a[j] then  
        min = j;  
    }  
    swap(a[k],a[min]);  
  }  
}
```

```
insertionSort(a[1..n]){  
  for k = 2 to n do{  
    last = a[k];  
    j = k;  
    while(j > 1 and a[j-1] > last){  
      a[j] = a[j-1];  
      j--;  
    }  
    a[j] = last;  
  }  
}
```

Phân tích độ phức tạp thuật toán

- Phân tích độ phức tạp thuật toán
 - Thời gian
 - Bộ nhớ sử dụng
- Phân tích thời gian thực hiện
 - Thông qua thí nghiệm
 - Phân tích câu lệnh cơ bản

Phân tích độ phức tạp thuật toán

- Thực nghiệm
 - Viết chương trình bằng ngôn ngữ lập trình cụ thể
 - Chạy chương trình trên một máy tính với nhiều bộ dữ liệu đầu vào khác nhau
 - Vẽ biểu đồ thời gian thực hiện

Phân tích độ phức tạp thuật toán

- Thực nghiệm
 - Viết chương trình bằng ngôn ngữ lập trình cụ thể
 - Chạy chương trình trên một máy tính với nhiều bộ dữ liệu đầu vào khác nhau
 - Vẽ biểu đồ thời gian thực hiện
- Hạn chế của phương pháp thực nghiệm
 - Cần lập trình bằng một ngôn ngữ lập trình cụ thể
 - Thời gian thực hiện phụ thuộc vào cấu hình máy tính

Phân tích độ phức tạp thuật toán

- Phân tích thời gian thực hiện bằng cách đếm số câu lệnh cơ bản (như một hàm của kích thước dữ liệu đầu vào)
- Xác định kích thước dữ liệu đầu vào
 - Số bit cần thiết để biểu diễn dữ liệu
 - Hoặc (ở mức cao hơn) là số phần tử của dãy số, số phần tử của ma trận, số đỉnh của đồ thị, ...
- Xác định câu lệnh cơ bản

```
s = 0;  
for i = 1 to n do  
    s = s + a[i];
```

Câu lệnh cơ bản là câu lệnh gán \rightarrow thời gian thực hiện là $T(n) = n+1$

Phân tích độ phức tạp thuật toán

```
1. insertionSort(a[1..n]){
2.   for j = 2 to n do{
3.     key = a[j];
4.     i = j-1;
5.     while i > 0 and a[i] > key do{
6.       a[i+1] = a[i];
7.       i = i - 1;
8.     }
9.     a[i+1] = key;
10.  }
11. }
```

Ký hiệu t_j : số lần điều kiện của vòng lặp while (dòng 5) được thực hiện ứng với 1 giá trị j (vòng lặp bên ngoài)

Dòng	Thời gian	Số lần
2	c_2	n
3	c_3	$n-1$
4	c_4	$n-1$
5	c_5	$\sum_{j=2}^n t_j$
6	c_6	$\sum_{j=2}^n (t_j - 1)$
7	c_7	$\sum_{j=2}^n (t_j - 1)$
9	c_9	$n-1$

Thời gian thực hiện $T(n) = c_2n + c_3(n-1) + c_4(n-1) + c_5\sum_{j=2}^n t_j + c_6\sum_{j=2}^n (t_j - 1) + c_7\sum_{j=2}^n (t_j - 1) + c_9(n-1)$

Phân tích độ phức tạp thuật toán

Thời gian tính $T(n) = c_2n + c_3(n-1) + c_4(n-1) + c_5\sum_{j=2}^n t_j + c_6\sum_{j=2}^n (t_j - 1) + c_7\sum_{j=2}^n (t_j - 1) + c_9(n-1)$

- Tình huống tốt nhất: dãy đã được sắp xếp, $t_j = 1$ ($j = 2, \dots, n$)
→ $T(n)$ có dạng $an + b$ (tuyến tính)
- Tình huống tồi nhất: dãy được sắp xếp theo thứ tự ngược lại, $t_j = j$ ($j = 2, \dots, n$)
→ $T(n)$ có dạng $an^2 + bn + c$ (bình phương)

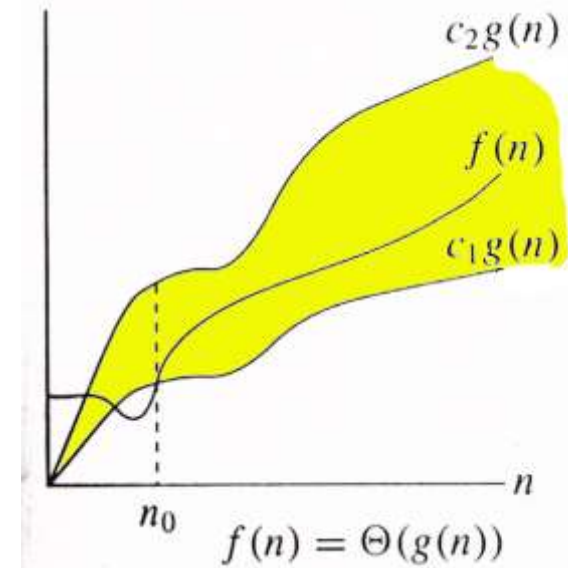
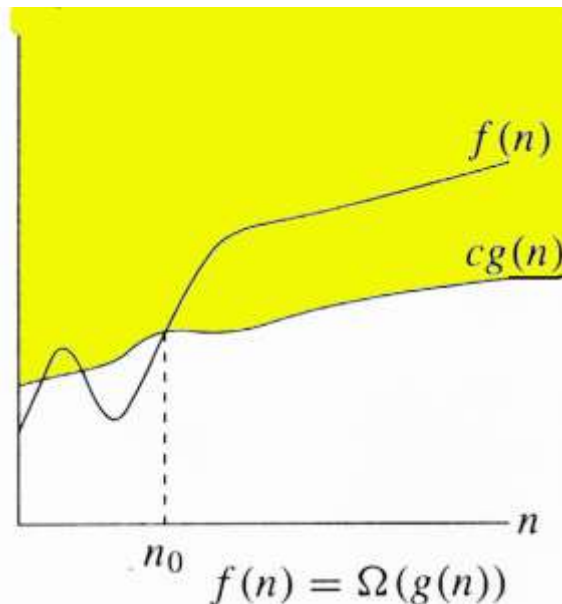
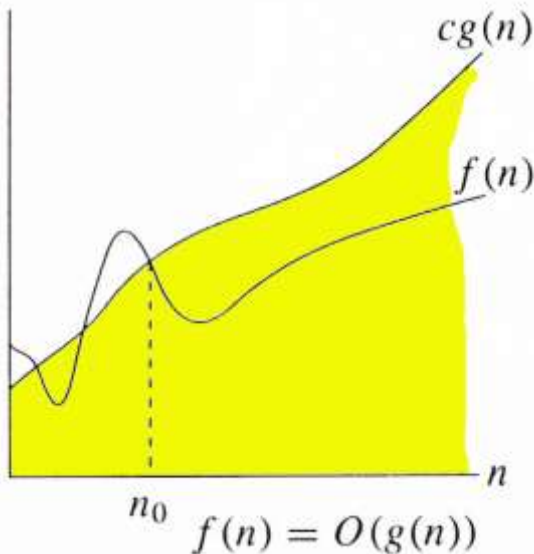
Phân tích độ phức tạp thuật toán

- **Độ tăng:** số hạng có số mũ cao nhất (ví dụ, n^2 trong $an^2 + bn + c$) sẽ đại diện cho độ tăng của hàm
- Độ tăng là chỉ số xác định tốc độ tăng của thời gian tính khi kích thước dữ liệu đầu vào tăng
- Một số độ tăng điển hình thường gặp

Logarithmic algorithms	$\log n$
Linear algorithms	n
Quadratic algorithms	n^2
Polynomial algorithms	n^k
Exponential algorithms	c^n

Ký hiệu tiệm cận Big O

- Giả sử $g(n)$ là một hàm từ N đến R
 - $O(g(n)) = \{f(n) \mid \exists c > 0 \text{ và } n_0 \text{ sao cho } 0 \leq f(n) \leq cg(n) \forall n \geq n_0\}$
 - $\Omega(g(n)) = \{f(n) \mid \exists c > 0 \text{ và } n_0 \text{ sao cho } 0 \leq cg(n) \leq f(n) \forall n \geq n_0\}$
 - $\Theta(g(n)) = \{f(n) \mid \exists c_1, c_2 > 0 \text{ và } n_0 \text{ sao cho } c_1g(n) \leq f(n) \leq c_2g(n) \forall n \geq n_0\}$

Ký hiệu tiệm cận Big O

- Ví dụ

- $10^3n^2 + 2n + 10^6 \in O(n^2)$
- $10^3n^2 + 2n + 10^6 \in O(n^3)$
- $10^3n^2 + 2n + 10^6 \in \Theta(n^2)$
- $10^3n^2 + 2n + 10^6 \in \Omega(n)$
- $10^3n^2 + 2n + 10^6 \in \Omega(n \log n)$

Ký hiệu tiệm cận Big O

- Giả sử f và g là các hàm không âm từ N đến R
 - Nếu $f(n) \in \Theta(g(n))$, thì $f(n) \in \Omega(g(n))$ và $f(n) \in O(g(n))$
 - Nếu $0 < \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{f(n)}{g(n)} < \infty$, thì $f(n) \in \Theta(g(n))$
 - Nếu $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{f(n)}{g(n)} = 0$, thì $f(n) \in O(g(n))$

Ví dụ mở đầu

- Cho dãy $a = (a_1, a_2, \dots, a_n)$. Một dãy con của a được định nghĩa là dãy gồm một số phần tử liên tiếp a_i, a_{i+1}, \dots, a_j . Trọng số của dãy con là tổng các phần tử của nó. Tìm dãy con có trọng số lớn nhất
- Ví dụ: $a = 2, -10, 11, -4, 13, -5, 2$ khi đó dãy **11, -4, 13** là dãy con lớn nhất

Ví dụ mở đầu

```
maxSubSeq3(a[1..n]){  
  ans =  $-\infty$ ;  
  for i = 1 to n do{  
    for j = i to n do{  
      s = 0;  
      for k = i to j do  
        s = s + a[k];  
      if s > ans then  
        ans = s;  
    }  
  }  
  return ans;  
}
```

Thuật toán trực tiếp: thời gian $O(n^3)$

```
maxSubSeq2(a[1..n]){  
  ans =  $-\infty$ ;  
  for i = 1 to n do{  
    s = 0;  
    for j = i to n do{  
      s = s + a[j];  
      if s > ans then  
        ans = s;  
    }  
  }  
  return ans;  
}
```

Cải tiến: Thời gian $O(n^2)$

Ví dụ mở đầu

- Quy hoạch động
 - Ký hiệu $s[i]$: trọng số của dãy con lớn nhất của dãy a_1, \dots, a_i trong đó phần tử cuối cùng là a_i .

- $s[1] = a_1$
- $s[i] = \begin{cases} s[i-1] + a_i, & \text{if } s[i-1] > 0 \\ a_i, & \text{ngược lại} \end{cases}$

```
maxSubSeq1(a[1..n]){  
    s[1] = a[1];  
    ans = s[1];  
    for i = 2 to n do{  
        if s[i-1] > 0 then  
            s[i] = s[i-1] + a[i];  
        else s[i] = a[i];  
        if ans < s[i] then  
            ans = s[i];  
    }  
    return ans;  
}
```

Thuật toán tốt nhất: Thời gian $O(n)$

25
SOICT

VIỆN CÔNG NGHỆ THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG
SCHOOL OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY

